

הלכות ברכות פרק עשירי

א. ברכות אחרות ודברים שאין בהן פתיחה ולא חתימה תקנו חכמים דרך שבח והודיה להקדוש ברוך הוא, כמו ברכות התפלה שכבר כתבנום (תפילה פרק ז), והם אלו: הבונה בית חדש והקונה כלים חדשים, בין יש לו פיוצא בהן בין אין לו – מברך "ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם, שהחנינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה".

ב. וכן הרואה את חברו לאחר שלשים יום מברך 'שהחנינו'. ואם ראהו לאחר שנים עשר חדש, מברך "ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם, מחיה המתים". הרואה פרי המתחדש משנה לשנה – בתחלת ראיתו מברך 'שהחנינו'.

ג. שמע שמועה טובה – מברך "ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם, הטוב והמטיב". שמע שמועה רעה – מברך "ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם, דין האמת". וחיב אדם לברך על הרעה בטובת נפש בדרך שמברך על הטובה בשמחה, שנאמר: "ואהבת את יי אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך" (דברים ו,ה), ובכלל אהבה זו היתרה שנצטוינו בה, שאפלו בעת שיצר לו – יודה וישבח בשמחה.

ד. הגיעה אליו טובה או ששמע שמועה טובה – אף על פי שהדברים מראין שטובה זו תגרום לו רעה, מברך 'הטוב והמטיב'; וכן אם נגעה אליו רעה או שמע שמועה רעה – אף על פי שהדברים מראין שרעה זו גורמת לו טובה, מברך 'דין האמת'; שאין מברכין על העתיד להיות, אלא על מה שארע עתה.

ה. ירדו גשמים רבים: אם יש לו שדה – מברך 'שהחנינו'; ואם היתה שלו ושל אחרים – מברך 'הטוב והמטיב'; ואם אין לו שדה – מברך "מודים אנחנו לך יי אלהינו על כל טפה וטפה שהורדת לנו, ואלו פינו מלא שירה פים ולשוננו רנה כהמון גליו, וּשְׁפֹתֵינו שִׁבַּח כְּמִרְחֵבֵי הַרְקִיעַ וְעֵינֵינוּ מְאִירוֹת כְּשֶׁמֶשׁ וְכִיּוֹר, וידינו פרושות כנשרי שמים ורגליו קלות כאילות – אין אנו מספיקין להודות לך יי אלהינו ולברך את שמך מלכנו, על אחת מאלף אלפי אלפים ורב רבבי רבבות פעמים הטובות שעשית עמנו ועם אבותינו: מלפנים ממצרים גאלתנו יי אלהינו, מבית עבדים פדיתנו, ברעב זנתנו ובשבע כלללתנו, ומחרב הצלתנו ומדבר מלטתנו ומחלאים רעים רבים דליתנו מלכנו. ועד הנה עזרנו רחמיך יי אלהינו ולא עצבונו חסדיך. על כן, אברים שפלגת בנו, ורוח ונשמה שנפחת באפנו, ולשון אשר שמת בתוך פינו – הן הן יודו לך ויברכו את שמך יי אלהינו. ברוך אתה יי, רב ההודיות, אל התשבחות".

ו. מאמתי מברכין על הגשמים? משירבו המים על הארץ ויעלו אבעבועות מן המטר על פני המים, וילכו האבעבועות זה לקראת זה.

ז. אמרו לו 'מת אביו, וירשתו': אם יש עמו אחין – מברך בתחלה 'דין האמת', ואחר כך 'הטוב והמטיב'; ואם אין

עֲמֹ אֲחִים – מְבָרֵךְ 'שֶׁהָחִינוּ'. קִצְבוֹ שֶׁל דָּבָר, שֶׁכָּל טוֹבָה שֶׁהִיא לוֹ וְלֵאחֵרִים – מְבָרֵךְ 'הַטּוֹב וְהַמְּטִיב', וְטוֹבָה שֶׁהִיא לוֹ לְבָדוֹ – מְבָרֵךְ 'שֶׁהָחִינוּ'.

ח. אֲרֻבָּעָה צְרִיכִין לְהוֹדוֹת: חוֹלָה שֶׁנִּתְרַפָּא, וְחַבּוּשׁ שֶׁיֵּצֵא מִבֵּית הָאֲסוּרִים, וְיוֹרְדֵי הַיָּם כְּשִׁיעֵלוֹ, וְהוֹלְכֵי דְרָכִים כְּשִׁיגִיעוֹ לְיִשׁוּב. וְצְרִיכִין לְהוֹדוֹת בְּפָנֵי עֲשָׂרָה, וּשְׁנַיִם מֵהֶם חֲכָמִים, שֶׁנֶּאֱמַר: "וִירוֹמְמוּהוּ בְּקֹהֶל עַם, וּבְמוֹשֵׁב זִקְנִים יִהְלָלוּהוּ" (תהילים קז, לב). וְכִיצַד מוֹדָה? עוֹמֵד בִּינִיחָן וּמְבָרֵךְ "בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, הַגּוֹמֵל לְחַיִּים טוֹבוֹת, שֶׁגִּמְלָנִי כָּל* טוֹב", וְכָל הַשּׁוֹמְעִין אֹמְרִים "שֶׁגִּמְלָךְ טוֹב, הוּא יְגַמְלָךְ סֵלָה".

ט. הַרוּאָה מְקוֹם שֶׁנַּעֲשֶׂה בּוֹ נְסִים לְיִשְׂרָאֵל, כְּגוֹן יַם סוּף וּמַעֲבְרוֹת הַיַּרְדֵּן, מְבָרֵךְ "בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁנַּעֲשֶׂה נְסִים לְאֲבוֹתֵינוּ בְּמָקוֹם הַזֶּה". וְכֵן כָּל מְקוֹם שֶׁנַּעֲשֶׂה בּוֹ נֶס לְרַבִּים. אֲבָל מְקוֹם שֶׁנַּעֲשֶׂה בּוֹ נֶס לְיַחֲיד – אוֹתוֹ הַיַּחֲיד וּבָנוּ וּבֵן בָּנוּ, יְבָרֵךְ כְּשִׁירָאָה אוֹתוֹ מְקוֹם "בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁנַּעֲשֶׂה לִי נֶס בְּמָקוֹם הַזֶּה" אוֹ "שֶׁנַּעֲשֶׂה לְאָבִי נֶס בְּמָקוֹם הַזֶּה". הַרוּאָה גַּב אֲרִיּוֹת וְכַבִּשָּׁן הָאֵשׁ, מְבָרֵךְ "בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁנַּעֲשֶׂה נֶס לְצַדִּיקִים בְּמָקוֹם הַזֶּה".

ט. הַרוּאָה מְקוֹם שֶׁעוֹבְדִין בּוֹ עֲבוֹדָה זָרָה, מְבָרֵךְ "בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁנָּתַן אֶרֶץ אֲפִים לְעוֹבְרֵי רְצוֹנוֹ". מְקוֹם שֶׁנַּעֲקָרָה מִמֶּנּוּ עֲבוֹדָה זָרָה: אִם בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הוּא – מְבָרֵךְ "בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁעָקַר עֲבוֹדָה זָרָה מֵאֶרְצֵנוּ"; וְאִם בְּחוּצָה לְאֶרֶץ הוּא – מְבָרֵךְ "שֶׁעָקַר עֲבוֹדָה זָרָה מִן הַמָּקוֹם הַזֶּה". וְאוֹמֵר בְּשִׁתִּיחָן "כְּשֶׁם שֶׁעָקַרְתָּ מִן הַמָּקוֹם הַזֶּה, כֵּן תַּעֲקֹר מִכָּל הַמְּקוֹמוֹת, וְתָשִׁיב לִב עוֹבְדֵיהֶן לְעַבְדְּךָ".

י. הַרוּאָה בְּתֵי יִשְׂרָאֵל בִּישׁוּבָן, מְבָרֵךְ "בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, מַצִּיב גְּבוּל אֶלְמֶנָה". בְּחֶרֶבָנָן, מְבָרֵךְ "דִּין הָאֵמֶת".

י. הַרוּאָה קְבָרֵי יִשְׂרָאֵל, מְבָרֵךְ "בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר יָצַר אֶתְכֶם בְּדִין, וְזָן אֶתְכֶם בְּדִין, וְכָלְכַל אֶתְכֶם בְּדִין, וְהַחֲיָה אֶתְכֶם בְּדִין*, וְהִמִּית אֶתְכֶם בְּדִין, וְעֵתִיד לְהַקִּים אֶתְכֶם לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא בְּדִין. בְּרוּךְ אַתָּה יי, מְחִיָּה הַמֵּתִים".

יא. הַרוּאָה שֶׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף בְּנֵי אָדָם כְּאֶחָד: אִם גּוֹיִים הֵן – אוֹמֵר "בּוֹשָׁה אִמְכֶם מָאֵד, חִפְּרָה יוֹלְדֶתְכֶם; הִנֵּה אַחֲרִית גּוֹיִם מְדַבֵּר צִיָּה וְעֶרְכָּה" (ירמיה נ"ב); וְאִם יִשְׂרָאֵל הֵן, וּבְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל – מְבָרֵךְ "בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, חֲכָם הָרָזִים". הַרוּאָה חֲכָמֵי אֲמוֹת הָעוֹלָם, מְבָרֵךְ "בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁנָּתַן מַחֲכָמָתוֹ לְבָשָׂר וָדָם". חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל – מְבָרֵךְ 'שֶׁנָּתַן מַחֲכָמָתוֹ לִירָאִיו'. מְלָכֵי אֲמוֹת הָעוֹלָם – מְבָרֵךְ 'שֶׁנָּתַן מַכְבוֹדוֹ לְבָשָׂר וָדָם'. מְלָכֵי יִשְׂרָאֵל – מְבָרֵךְ 'שֶׁנָּתַן מַכְבוֹדוֹ לִירָאִיו'.

יב. הַרוּאָה אֶת הַכּוֹשֵׁי וְאֶת הַמְּשַׁנִּין בְּצוּרַת פְּנִיָּהֶן אוֹ בְּאַבְרִיָּהֶן,

מִבְּרַךְ "בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, מְשַׁנֶּה הַבְּרִיּוֹת".
רְאֵה סוּמָא אוֹ קִטֵּעַ וּמִפִּי שְׁחִין וּבִהְקִנִּין וְכִיּוֹצֵא בָהֶן, מִבְּרַךְ
"בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, דִּין הָאֱמֶת". וְאִם נוֹלְדוּ
בֶּן מִמַּעַי אִמֶּן, מִבְּרַךְ 'בְּרוּךְ מְשַׁנֶּה הַבְּרִיּוֹת'. וְכֵן הֲרוּאָה פִּיל
וְקוּף וְקִיפּוּף, מִבְּרַךְ 'בְּרוּךְ מְשַׁנֶּה הַבְּרִיּוֹת'.

יג. הֲרוּאָה בְּרִיּוֹת טוֹבוֹת וּמִתְקַנּוֹת בְּיוֹתֵר וְאִילָנוֹת טוֹבוֹת,
מִבְּרַךְ "בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שְׁפַכָּה לוֹ
בְּעוֹלָמוֹ". הִיּוֹצֵא לְשָׁדוֹת וְלִגְנוֹת בְּיוֹמֵי נִסָּן וְרְאֵה אִילָנוֹת
פּוֹרְחוֹת וְנִצְּנִים עוֹלִים, מִבְּרַךְ "בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ
הָעוֹלָם, שְׁלֹא חָסַר בְּעוֹלָמוֹ כָּלוּם, וּבָרָא בּוֹ בְּרִיּוֹת טוֹבוֹת
נָאוֹת כְּדִי לְהַתְנַאוֹת בָּהֶן בְּנֵי אָדָם".

יד. עַל הָרוּחוֹת שֶׁיִּנָּשְׁבוּ בְּזַעַף, וְעַל הַבְּרָקִים וְעַל הָרַעְמִים
וְעַל קוֹל הַהִבְרָה שֶׁתִּשְׁמַע בְּאַרְץ כְּמוֹ רַחֲמִים גְּדוֹלִים, וְעַל
הָאוּר* שֶׁבְּאוּר שִׁירָאוּ כָּאֵלוּ הֵן כּוֹכָבִים נוֹפְלִים וְרָצִים
מִמָּקוֹם לְמָקוֹם אוֹ כְּמוֹ כּוֹכָבִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶן זָנָב – עַל כָּל אֶחָד
מֵאֵלּוּ, מִבְּרַךְ "בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שְׁכַחוּ
מֵלֹא עוֹלָם". וְאִם רָצָה – מִבְּרַךְ "בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ
הָעוֹלָם, עוֹשֶׂה בְּרָאשִׁית".

טו. עַל הַהָרִים וְעַל הַגְּבְעוֹת וְעַל הַמִּדְבָּרוֹת וְעַל הַיָּמִים וְעַל
הַנְּהָרוֹת – אִם רְאֵה אֶחָד מֵהֶן אַחֵר שְׁלֹשִׁים יוֹם, מִבְּרַךְ "בְּרוּךְ
אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, עוֹשֶׂה בְּרָאשִׁית". הֲרוּאָה אֶת
הַיָּם הַגָּדוֹל מְשֻׁלָּשִׁים יוֹם לְשֹׁלָשִׁים יוֹם אוֹ יֶתֶר – מִבְּרַךְ "בְּרוּךְ
אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, הָעוֹשֶׂה אֶת הַיָּם הַגָּדוֹל".

טז. הֲרוּאָה קִשֵּׁת בַּעֲנָן, מִבְּרַךְ "בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ
הָעוֹלָם, זוֹכֵר הַבְּרִית, נֶאֱמָן בְּבְרִיתוֹ, וְקִים בְּמֵאֲמָרוֹ". הֲרוּאָה
לִבְנָה בְּחִדּוּשָׁהּ, מִבְּרַךְ "בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם,
אֲשֶׁר בְּמֵאֲמָרוֹ בָּרָא שְׁחָקִים וּבְרוּחַ פִּיו כָּל צָבָאָם, חָק וְזִמָּן
נָתַן לָהֶם שְׁלֹא יִשְׁנוּ אֶת תַּפְקִידָתָם, שְׁשִׁים וּשְׁמֹנִים לַעֲשׂוֹת
רִצּוֹן קוֹנֵיהֶם, פּוֹעֲלֵי אֱמֶת שֶׁפַּעֲלָתָם אֱמֶת. וְלִלְבָנָה אָמַר
שֶׁתִּתְחַדֵּשׁ לַהֲיוֹת עֲטֹרַת תַּפְאֶרֶת לַעֲמוּסֵי בֶטֶן, שֶׁהֵם עֲתִידִין
לְהִתְחַדֵּשׁ כְּמוֹתָהּ וּלְפָאֵר לְיוֹצְרָם עַל כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ. בְּרוּךְ
אַתָּה יי, מַחְדֵּשׁ חֲדָשִׁים".

יז. וְצָרִיךְ לְבָרֵךְ בִּרְכָה זוֹ מַעוּמָד; שְׁכָל הַמִּבְּרַךְ עַל הַחֲדָשׁ
בְּזִמְנוֹ, כָּאֵלוּ הַקְּבִיל פָּנֶי שְׂכִינָהּ. וְאִם לֹא בִרְךָ עָלָיו בְּלִילָה
הָרֵאשׁוֹן – יֵשׁ לוֹ לְבָרֵךְ עָלָיו עַד שֶׁשָּׂה עֶשֶׂר יוֹם בְּחֲדָשׁ, עַד
שֶׁתִּתְמַלֵּא פְּגִימָתוֹ.

יח. הֲרוּאָה אֶת הַחֲמָה בְּיוֹם תְּקוּפַת נִסָּן שֶׁלִּתְחַלֵּת הַמַּחְזוֹר
שֶׁלִּשְׁמוֹנֶה וָעֶשְׂרִים, שֶׁהַתְּקוּפָה בְּתַחֲלַת לַיִל רְבִיעִי –
כְּשֶׁרוּאָה אוֹתָהּ בְּיוֹם רְבִיעִי בְּבֶקֶר, מִבְּרַךְ 'עוֹשֶׂה בְּרָאשִׁית'.
וְכֵן כְּשֶׁתִּחְזֹר הַלִּבְנָה לְתַחֲלַת מִזֵּל טָלָה בְּתַחֲלַת הַחֲדָשׁ, וְלֹא
תִּהְיֶה נוֹטָה לֹא לַצָּפוֹן וְלֹא לַדָּרוֹם, וְכֵן כְּשֶׁיִּחְזְרוּ כָּל כּוֹכָב
וְכוֹכָב מִחֲמִשֵּׁת הַכּוֹכָבִים הַנִּשְׁאָרִים לְתַחֲלַת מִזֵּל טָלָה, וְלֹא
יִהְיֶה נוֹטָה לֹא לַצָּפוֹן וְלֹא לַדָּרוֹם, וְכֵן בְּכָל עֵת שִׁירָאָה מִזֵּל
טָלָה עוֹלָה מִקְצֵה הַמִּזְרָח – עַל כָּל אֶחָד מֵאֵלּוּ, מִבְּרַךְ 'עוֹשֶׂה
בְּרָאשִׁית'.

יט. הִרְאָה בְּתֵי אֲמוֹת הָעוֹלָם בְּיִשׁוּבָן – אוֹמֵר "בֵּית גָּאִים יִסַּח יי" (משלי טו, כה); בְּחֶרֶבָנָן – אוֹמֵר "אֵל נִקְמוֹת יי, אֵל נִקְמוֹת...". (תהילים צד, א). רָאָה אֶת קִבְרֵי אֲמוֹת הָעוֹלָם, אוֹמֵר "בּוֹשָׁה אִמְכֶם מֵאֵד...". (ירמיה נ, יב).

כ. הִנֵּכְנִס לַמֶּרְחֵץ אוֹמֵר "יְהִי רְצוֹן מִלִּפְנֵיךָ יי אֱלֹהִי, שֶׁתִּכְנִיסֵנִי לְשָׁלוֹם וְתוֹצִיאֵנִי לְשָׁלוֹם, וְתַצִּילֵנִי מִזֶּה וּמִכּוֹפִיּוֹצָא בּוֹ לַעֲתִיד לָבוֹא". וּכְשִׁיצֵא מִן הַמֶּרְחֵץ אוֹמֵר "מוֹדָה אֲנִי לִפְנֵיךָ יי אֱלֹהִי, שֶׁהַצִּלְתָּנִי מִן הָאוֹר".

כא. הִנֵּכְנִס לְהִקְיֹז דָּם אוֹמֵר "יְהִי רְצוֹן מִלִּפְנֵיךָ יי אֱלֹהִי, שִׁיְהִיָּה עֶסֶק זֶה לְרִפּוּאָה, כִּי רוּפֵא שְׁלַחְנָם אַתָּה". וּכְשִׁיצֵא אוֹמֵר "בְּרוּךְ רוּפֵא חַיִּים*".

כב. הִהוּלֵךְ לָמַד אֶת גִּרְנוֹ אוֹמֵר "יְהִי רְצוֹן מִלִּפְנֵיךָ יי אֱלֹהִי, שֶׁתִּשְׁלַח בְּרָכָה בְּמַעֲשֵׂה יָדַי". הִתְחִיל לָמַד, אוֹמֵר "בְּרוּךְ הַשּׁוֹלַח בְּרָכָה בִּכְרִי הַזֶּה". מִדָּד וְאַחֵר כֶּךָ בִּקֵּשׁ רַחֲמִים – הָרִי זֶה תִּפְלֹת שְׂוֹא. וְכָל הַצּוּעֵק לְשַׁעֲבֹר – הָרִי זֶה תִּפְלֹת שְׂוֹא.

כג. הִנֵּכְנִס לְבֵית הַמְּדֻרָשׁ אוֹמֵר "יְהִי רְצוֹן מִלִּפְנֵיךָ יי אֱלֹהִי, שְׁלֹא אֶפְשֵׁל בְּדִבְרֵי הִלְכָה, שְׁלֹא אֶמַּר עַל טָמֵא – טָהוֹר, וְעַל טָהוֹר – טָמֵא; עַל מֵתָר – אָסוּר, וְעַל אָסוּר – מֵתָר. וְאֵל אֶפְשֵׁל בְּדִבְרֵי הִלְכָה וַיִּשְׁמְחוּ בִּי חֲבֵרִי, וְאֵל יִפְשְׁלוּ חֲבֵרִי בְּדִבְרֵי הִלְכָה וַאֲשַׁמַּח בָּהֶם".

כד. וּבִיציאתו מִבֵּית הַמְּדֻרָשׁ אוֹמֵר "מוֹדָה אֲנִי לִפְנֵיךָ יי אֱלֹהִי, שֶׁשְּׁמַת חִלְקִי מִיוֹשְׁבֵי בֵּית הַמְּדֻרָשׁ, וְלֹא שְׁמַת חִלְקִי מִיוֹשְׁבֵי קִרְנוֹת. שְׂאֲנִי מִשְׁפִּים וְהֵם מִשְׁפִּימִין: אֲנִי מִשְׁפִּים לְדִבְרֵי תוֹרָה וְהֵם מִשְׁפִּימִין לְדִבְרֵים בְּטָלִים. אֲנִי עֹמֵל וְהֵם עֹמְלִין: אֲנִי עֹמֵל וּמִקְבֵּל שָׂכָר, וְהֵם עֹמְלִין וְאֵין מִקְבָּלִין שָׂכָר. אֲנִי רֵץ וְהֵם רָצִים: אֲנִי רֵץ לַחַיִּי הָעוֹלָם הַבָּא, וְהֵן רָצִין לְבֹאֵר שַׁחַת".

כה. הִנֵּכְנִס לִפְרֵךְ אוֹמֵר "יְהִי רְצוֹן מִלִּפְנֵיךָ יי אֱלֹהִי, שֶׁתִּכְנִיסֵנִי לִכְרֵךְ זֶה לְשָׁלוֹם". וְאִם נִכְנָס בְּשָׁלוֹם, אוֹמֵר "מוֹדָה אֲנִי לִפְנֵיךָ יי אֱלֹהִי, שֶׁהִכְנַסְתָּנִי בְּשָׁלוֹם*". וּכְשִׁיבְקֵשׁ לָצֵאת, אוֹמֵר "יְהִי רְצוֹן מִלִּפְנֵיךָ יי אֱלֹהִי, שֶׁתוֹצִיאֵנִי מִכְּרֵךְ זֶה בְּשָׁלוֹם*". וְאִם יֵצֵא בְּשָׁלוֹם, אוֹמֵר "מוֹדָה אֲנִי לִפְנֵיךָ יי אֱלֹהִי, שֶׁהוֹצֵאתָנִי מִכְּרֵךְ זֶה לְשָׁלוֹם; וּכְשֵׁם שֶׁהוֹצֵאתָנִי בְּשָׁלוֹם, כֶּךָ תוֹלִיכֵנִי לְשָׁלוֹם וְתַסְמְכֵנִי לְשָׁלוֹם וְתַצְעִידֵנִי לְשָׁלוֹם, וְתַצִּילֵנִי מִכָּפָף כָּל אוֹיֵב וְאוֹרֵב בְּדֶרֶךְ".

כו. כָּלְלוּ שֶׁל דָּבָר: לְעוֹלָם יַצַּעַק אָדָם עַל הָעֲתִיד לָבוֹא וַיִּבְקֵשׁ רַחֲמִים, וַיִּתֵּן הַוִּדְיָה עַל שַׁעֲבֹר וַיּוֹדֶה וַיִּשְׁבַּח כְּפִי כָחוֹ. וְכָל הַמְּרַבֵּה לַהֲוֹדוֹת אֶת הַשֵּׁם וּלְשַׁבְּחוֹ תָמִיד – הָרִי זֶה מְשַׁבַּח.

הַלְבוֹת בְּרָכוֹת פֶּרֶק אֶחָד עָשָׂר

א. כָּל הַבְּרָכוֹת כֵּלָן – פּוֹתַח בָּהֶן בְּ'בְרוּךְ' וְחוֹתֵם בָּהֶן בְּ'בְרוּךְ', חוּץ מִבְּרָכָה אַחֲרוֹנָה שְׁלִקְרִית שְׁמַע, וּבְרָכָה הַסְּמוּכָה לַחֲבֵרְתָּהּ, וּבְרַכַּת הַפְּרוֹת וְהַדּוּמָה לָהּ, וּבְרַכַּת עֲשִׂית הַמַּצּוֹת, וְאֵלּוּ הַבְּרָכוֹת שְׁאֻמְרָנוּ שֶׁהֵן דֶּרֶךְ שִׁבַּח וְהוֹדְיָה, שִׁישׁ מֵהֶן שֶׁהוּא פּוֹתַח בְּ'בְרוּךְ' וְאֵינוֹ חוֹתֵם, וְיֵשׁ מֵהֶן שֶׁהוּא

חותם ב'ברוך' ואינו פותח; אלא מעט מברכות המצוות, כגון ברפת ספר תורה, וכגון רואה קברי ישראל מאלו שהן דרך שבת והודיה. אבל שאר ברכות המצוות כלן – פותח בהן ב'ברוך' ואינו חותם.

ב. יש מצוות עשה שאדם חייב להשתדל ולרדף עד שיעשה אותה, כגון תפלין וסכה ולולב ושופר, ואלו הן הנקראין 'חובה', לפי שאדם חייב על כל פנים לעשותן. ויש מצוות שאינן חובה, אלא דומין לרשות, כגון מזוזה ומעקה; שאין אדם חייב לשכן בבית החייב במזוזה כדי שיעשה מזוזה, אלא אם רצה לשכן כל ימיו באהל או בספינה – יושב; וכן אינו חייב לבנות בית כדי לעשות מעקה. וכל מצוות עשה שבין אדם להקדוש ברוך הוא, בין מצוה שהיא חובה בין מצוה שאינה חובה – מברך עליה קדם לעשייתה.

ג. וכן כל המצוות שהן מדברי סופרים, בין מצוות שהן חובה מדבריהם, כגון מקרא מגלה והדלקת נר שבת והדלקת נר חנכה, בין מצוות שאינן חובה, כגון ערוב ונטילת ידים – מברך על הכל קדם לעשייתן 'אשר קדשנו במצוותיו וצונו לעשות'. והיכן צונו? בתורה, שכתוב בה: "אשר יאמרו לך תעשה" (דברים יז, יא). נמצא ענין הדברים והסען כך הוא: אשר קדשנו במצוותיו שצוה בהן לשמע מאלו שצונו לקרות את המגלה או להדליק נר של חנכה, וכן שאר כל המצוות שמדברי סופרים.

ד. ולמה אין מברכין על נטילת ידים באחרונה? מפני שלא חייבו בדבר זה אלא מפני הסכנה, ודברים שהן משום סכנה – אין מברכין על עשייתן. הא למה זה דומה? למי שסנן את המים ואחר כך שתה בלילה, מפני סכנת עלוקה, שאינו מברך 'וצונו לסנן את המים'; וכן כל פיוצא בזה.

ה. העושה מצוה ולא ברך: אם מצוה שעדין עשייתה קיימת – מברך אחר עשייה; ואם דבר שעבר הוא – אינו מברך. פיצד? הרי שנתעטף בציצית או שלבש תפלין או שישב בסכה ולא ברך תחלה – חוזר ומברך אחר שנתעטף 'אשר קדשנו במצוותיו וצונו להתעטף בציצית', וכן מברך אחר שלבש 'אשר קדשנו במצוותיו וצונו להניח תפלין', ואחר שישב 'אשר קדשנו במצוותיו וצונו לישב בסכה'. וכן כל פיוצא באלו.

ו. אבל אם שחט בלא ברכה – אינו חוזר אחר שחיטה ומברך 'אשר קדשנו במצוותיו וצונו על השחיטה'. וכן אם כסה הדם בלא ברכה, או הפריש תרומה ומעשרות או שטבל ולא ברך – אינו חוזר ומברך אחר עשייה. וכן כל פיוצא באלו.

ז. אין לך מצוה שמברכין עליה אחר עשייתה לעולם אלא טבילת הגר, שאינו יכול לומר 'אשר קדשנו במצוותיו וצונו', שעדין לא נתקדש ולא נצטוה עד שיטבל; לפיכך אחר שיטבל מברך 'על הטבילה', מפני שהיה דחוי מעקרו, ולא היה ראוי לברכה.

ח. כל מצוה שעשייתה הוא גמר חיובה – מברך עליה בשעת

עֲשִׂיהָ. וְכָל מִצְוָה שֶׁיֵּשׁ אַחֵר עֲשִׂיתָהּ צוּי אַחֵר – אֵינוֹ מְבָרֵךְ
אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁעוֹשֶׂה הַצּוּי הָאֲחֵרוֹן. כִּיצַד? הָעוֹשֶׂה סֶכָה אוֹ
לֹולָב אוֹ שׁוֹפָר אוֹ צִיצִית אוֹ תַּפְלִין אוֹ מְזוּזָה – אֵינוֹ מְבָרֵךְ
בְּשַׁעַת עֲשִׂיהָ 'אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצוּנוּ לַעֲשׂוֹת סֶכָה' אוֹ
'לִכְתֹּב תַּפְלִין', מִפְּנֵי שֶׁיֵּשׁ אַחֵר עֲשִׂיתָן צוּי אַחֵר. וְאִמְתִּי
מְבָרֵךְ? בְּשָׁעָה שֶׁיֵּשֵׁב בַּסֶּכָה אוֹ כְּשִׁנְעֵנֶנֶּה הַלֹּולָב אוֹ כְּשִׁישְׁמַע
קוֹל הַשׁוֹפָר אוֹ כְּשִׁיתַּעֲטָף בְּצִיצִית וּבְשַׁעַת לְבִישַׁת תַּפְלִין
וּבְשַׁעַת קְבִיעַת מְזוּזָה. אֲבָל אִם עָשָׂה מַעֲקָה – מְבָרֵךְ בְּשַׁעַת
עֲשִׂיהָ 'אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצוּנוּ לַעֲשׂוֹת מַעֲקָה'. וְכֵן כָּל
כִּיּוֹצֵא בָּזֶה.

ז. כָּל מִצְוָה שֶׁהִיא מִזְמָן לְזְמָן, כְּגוֹן שׁוֹפָר וְסֶכָה וְלֹולָב
וּמִקְרָא מְגִלָּה וְנֵר חֲנֻכָּה, וְכֵן כָּל מִצְוָה שֶׁהִיא קִנְיָן לוֹ, כְּגוֹן
צִיצִית וְתַפְלִין וּמְזוּזָה וּמַעֲקָה, וְכֵן מִצְוָה שֶׁאִינָה תְּדִירָה
וְאִינָה מְצוּיָה בְּכָל עֵת, שֶׁהִרִי הִיא דּוֹמָה לְמִצְוָה שֶׁהִיא מִזְמָן
לְזְמָן, כְּגוֹן מִילַת בְּנוֹ וּפְדִיּוֹן בְּנוֹ – מְבָרֵךְ עָלֶיהָ בְּשַׁעַת עֲשִׂיהָ
'שֶׁהֲחִינוּ וְקִיַּמְנוּ'. וְאִם לֹא בָרֵךְ עַל סֶכָה וְלֹולָב וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן
'שֶׁהֲחִינוּ' בְּשַׁעַת עֲשִׂיהָ – מְבָרֵךְ עָלֶיהֶן 'שֶׁהֲחִינוּ' בְּשָׁעָה
שֶׁיֵּצֵא יָדֵי חוֹבָתוֹ בָּהֶן. וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא בָּזֶה.

י. אֶחָד הָעוֹשֶׂה מִצְוָה לַעֲצֹמוֹ וְאֶחָד הָעוֹשֶׂה אוֹתָהּ לְאַחֲרִים
– מְבָרֵךְ קֹדֶם עֲשִׂיתָהּ 'אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ [...] וְצוּנוּ לַעֲשׂוֹת'; אֲבָל
אֵינוֹ מְבָרֵךְ 'שֶׁהֲחִינוּ' אֶלָּא עַל מִצְוָה שֶׁעָשָׂה לַעֲצֹמוֹ. הָיוּ לְפָנָיו
מִצְוֹת הָרַבָּה – אֵינוֹ מְבָרֵךְ 'אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצוּנוּ עַל
הַמִּצְוֹת', אֶלָּא מְבָרֵךְ עַל כָּל אַחַת וְאַחַת בְּפָנָיו עֲצֹמָה.

יא. כָּל הָעוֹשֶׂה מִצְוָה, בֵּין שֶׁהִיתָה חוֹבָה עָלָיו בֵּין שֶׁאִינָה
חוֹבָה: אִם עָשָׂה אוֹתָהּ לַעֲצֹמוֹ – מְבָרֵךְ 'לַעֲשׂוֹת'; עָשָׂה אוֹתָהּ
לְאַחֲרִים – מְבָרֵךְ 'עַל הָעֲשִׂיָּה'.

יב. כִּיצַד? לְבֶשׂ תַּפְלִין – מְבָרֵךְ 'לְהַנִּיחַ תַּפְלִין'; נִתְעַטָּף
בְּצִיצִית – מְבָרֵךְ 'לְהַתְעַטֵּף בְּצִיצִית'; יֵשֵׁב בַּסֶּכָה – מְבָרֵךְ
'לִישֵׁב בַּסֶּכָה'. וְכֵן הוּא מְבָרֵךְ 'לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבָּת' וְלִגְמֹר
אֶת הַחֵלֶל. וְכֵן אִם קָבַע מְזוּזָה לְבֵיתוֹ – מְבָרֵךְ 'לְקַבֵּעַ
מְזוּזָה'; עָשָׂה מַעֲקָה לְגָגוֹ – מְבָרֵךְ 'אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצוּנוּ לַעֲשׂוֹת מַעֲקָה'; הִפְרִישׁ תְּרוּמָה וּמַעֲשְׂרוֹת לַעֲצֹמוֹ –
מְבָרֵךְ 'לְהַפְרִישׁ'; מָלְא אֶת בְּנוֹ – מְבָרֵךְ 'לְמוֹל אֶת הַבֵּן'; שָׁחַט
פֶּסַח וְחִגִּיתוֹ – מְבָרֵךְ 'לְשַׁחֵט'.

יג. אֲבָל אִם קָבַע מְזוּזָה לְאַחֲרִים – מְבָרֵךְ 'עַל קְבִיעַת מְזוּזָה';
עָשָׂה לְהֵן מַעֲקָה – מְבָרֵךְ 'עַל עֲשִׂית מַעֲקָה'; הִפְרִישׁ לָהֶם
תְּרוּמָה – מְבָרֵךְ 'עַל הַפְּרִשַׁת תְּרוּמָה'; מָלְא אֶת בֶּן חֲבֵרוֹ –
מְבָרֵךְ 'עַל הַמִּילָה'. וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא בָּאלוֹ.

יד. עָשָׂה הַמִּצְוָה לוֹ וְלְאַחֲרִים כְּאֶחָד – אִם הִיתָה מִצְוָה
שֶׁאִינָה חוֹבָה, מְבָרֵךְ עַל הָעֲשִׂיָּה; לְפִיכֵךְ הוּא מְבָרֵךְ 'עַל
מִצְוֹת עֲרוּב'. הִיתָה חוֹבָה, וְנִתְפָּוֶן לְהוֹצִיא עֲצֹמוֹ מִיַּד חוֹבָה
וְלְהוֹצִיא אֲחֵרִים – מְבָרֵךְ 'לַעֲשׂוֹת'; לְפִיכֵךְ הוּא מְבָרֵךְ
'לְשִׁמְעַ קוֹל שׁוֹפָר'.

טו. נָטַל אֶת הַלֹּולָב – מְבָרֵךְ 'עַל נְטִילַת לֹולָב'; שִׁפְיוֹן שֶׁהִגְבִּיהוּ
– יָצָא יָדֵי חוֹבָתוֹ. אֲבָל אִם בָּרֵךְ קֹדֶם שִׁיטַל – מְבָרֵךְ 'לְטַל אֶת

הַלּוּלָב' כְּמוֹ 'לִישֵׁב בַּסֶּכֶה'. וּמִכָּאן אֶתָּה לָמַד, שֶׁהַמִּבְרָךְ אַחֵר
שָׁעָשָׂה בְּלֹא בִּרְכָה – מִבְּרָךְ 'עַל הָעֲשִׂיָּה'. אֲבָל נְטִילַת יָדַיִם
וּשְׁחִיטָה – הוּאִיל וּכְדִבְרֵי הָרְשׁוּת הֵן, אֲפֹלוּ שָׁחַט לְעֶצְמוֹ,
מִבְּרָךְ 'עַל הַשְׁחִיטָה' וְ'עַל כִּסּוּי הַדָּם' וְ'עַל נְטִילַת יָדַיִם'.
וְכֵן הוּא מִבְּרָךְ 'עַל בַּעוֹר חֲמִץ', בֵּין שְׂבָדֵק לְעֶצְמוֹ בֵּין שְׂבָדֵק
לְאַחֵרִים; שְׂמִיעַת שְׁגִמָּר בָּלְבוֹ לְבִטֵּל – נַעֲשִׂית מִצְוַת הַבַּעוֹר
קֹדֶם שִׁיבִידֵק, כְּמוֹ שִׁיתִּבְאָר בַּמָּקוֹמוֹ (חֲמִץ וּמִצָּה ב,ב).

זוֹ. כָּל דָּבָר שֶׁהוּא מְנַהֵג – אֵף עַל פִּי שְׂמִנְהֵג נְבִיאִים הוּא,
כְּגוֹן נְטִילַת עֲרֻבָה בְּשִׁבְעֵי שְׁלֹחַג, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר מְנַהֵג
חֻכְמִים, כְּגוֹן קְרִיאַת הַלֵּל בְּרֹאשֵׁי חֲדָשִׁים וּבְחֻלוֹ שֶׁל פֶּסַח,
אֵין מִבְּרִכִּין עָלָיו. וְכֵן כָּל דָּבָר שִׁיסְתַּפֵּק לָךְ אִם טְעוֹן בִּרְכָה
אִם לֹא – עוֹשִׂין אוֹתוֹ בְּלֹא בִּרְכָה. וְלַעוֹלָם יִזְהַר אָדָם מִבִּרְכָה
שְׂאִינָה צְרִיכָה, וְיִרְבֶּה בַּבִּרְכוּת הַצְּרִיכוֹת. וְכֵן דָּוִד אוֹמֵר:
"בְּכָל יוֹם אֲבָרְכֶךָ, וְאֶהְלֵלָה שִׁמְךָ לְעוֹלָם וָעֶד" (תהילים קמה,ב).

בְּרִיךְ רַחֲמָנָא דְסִיעֵן

הַלְכוּת מִילָה

מִצְוַת עֲשֵׂה אַחַת, וְהִיא לְמוֹל אֶת הַזְּכָרִים בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי.

וּבִאֹר מִצְוָה זוֹ בַּפָּרָקִים אֵלּוּ.

הַלְכוּת מִילָה פָּרָק רִאשׁוֹן

א. מִילָה – מִצְוַת עֲשֵׂה שְׁחִיבִין עָלֶיהָ כֶּרֶת, שְׁנֹאמַר: "וְעָרַל
זָכָר אֲשֶׁר לֹא יְמוֹל אֶת בָּשָׂר עֲרָלְתּוֹ, וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַזֹּאת..."
(בראשית יז,יד). וּמִצְוָה עַל הָאָב לְמוֹל אֶת בְּנוֹ וְעַל הָרֵב לְמוֹל
אֶת כָּל עֶבְדָּיו, "יֵלִיד בֵּית וּמִקְנֵת כֶּסֶף" (שם יז,יב). עֹבֵר הָאָב
אוּ הָאֲדוֹן וְלֹא מֹל אוֹתָן – בִּטֵּל מִצְוַת עֲשֵׂה וְאִינוּ חַיִּב כֶּרֶת,
שְׂאִין הַכֶּרֶת תְּלוּי אֱלֹא בְּעָרַל עֶצְמוֹ. וּבֵית דִּין מְצֻוִּין לְמוֹל
אוֹתוֹ הֵבֶן אוּ הָעֶבֶד בְּזִמְנוֹ, וְלֹא יִנְיָחוּ עָרַל לֹא בִּישְׂרָאֵל וְלֹא
בְּעֶבְרִיָּהּ.

ב. אֵין מוֹלִין בְּנוֹ שְׁלֹא אָדָם שֶׁלֹּא מִדַּעְתּוֹ, אֱלֹא אִם כֵּן עֹבֵר
וְנִמְנָע לְמוֹלוֹ, שְׁבִית דִּין מָלִין אוֹתוֹ בְּעַל כְּרָחוּ. נִתְעַלֵּם מִבֵּית
דִּין וְלֹא מָלוּ אוֹתוֹ – כְּשִׁיגְדִיל, הוּא חַיִּב לְמוֹל אֶת עֶצְמוֹ. וְכָל
יוֹם וְיוֹם שִׁיעֵבֵר עָלָיו מְשִׁיגְדִיל וְלֹא יְמוֹל אֶת עֶצְמוֹ – הָרִי
הוּא מְבִטֵּל מִצְוַת עֲשֵׂה; אֲבָל אִינוּ חַיִּב כֶּרֶת עַד שִׁמּוֹת וְהוּא
עָרַל בְּמִזִּיד.

ג. אַחֵר עֹבֵד שְׁנוּלָד בְּרִשׁוֹת יִשְׂרָאֵל וְאַחֵר עֹבֵד הַנִּלְקָח
מִן הַגּוֹיִים – הַכֹּל חַיִּב הָרֵב לְמוֹלָן, אֱלֹא שִׁילִיד בֵּית נְמוֹל
לְשִׁמוּנָה, וּמִקְנֵת כֶּסֶף נְמוֹל בַּיּוֹם שְׁנִלְקָח. אֲפֹלוּ לְקַחוּ בַּיּוֹם
שְׁנוּלָד – נְמוֹל בַּיּוֹם.

ד. יֵשׁ מִקְנֵת כֶּסֶף שְׁנִמּוֹל לְשִׁמוּנָה, וְיֵשׁ יֵלִיד בֵּית שְׁנִמּוֹל בַּיּוֹם
שִׁנּוּלָד. כִּיצַד? לְקַח שְׁפָחָה וְלְקַח עֲבָרָה עִמָּה, וְיִלְדָּה – הָרִי
זֶה נְמוֹל לְשִׁמוּנָה. וְאֵף עַל פִּי שְׁלִקָּח הָעֹבֵר בְּפָנָי עֶצְמוֹ, וְהָרִי
הָעֹבֵר עֶצְמוֹ מִקְנֵת כֶּסֶף – הוּאִיל וְקָנָה אִמּוֹ קֹדֶם שִׁתִּלַּד, נְמוֹל
לְשִׁמוּנָה.

ה. לקח שפחה לעבדיה, או שלקח שפחה על מנת שלא להטבילה לשם עבדות – אף על פי שנולד ברשותו, נמול ביום שיוֹלד; שהרי הנולד הזה – כאלו הוא מקנת כסף לבדו, וכאלו היום קנהו, שאין אמו בכלל שפחות ישראל כדי שיהיה הבן יליד בית. ואם טבלה אמו אחר שילדה – הרי זה נמול לשמונה.

ו. לקח עבד גדול מן הגויים, ולא רצה העבד למול – מגלגלין עמו כל שנים עשר חדש. יתר על כן אסור לקימו כשהוא ערל, אלא חוזר ומוכרו לגויים. ואם התנה עליו מתחלה והוא אצל רבו הגוי, שלא ימול אותו – מתר לקימו והוא ערל; ובלבד שיקבל עליו שבע מצוות, ויהיה כגר תושב. אבל אם לא קבל עליו שבע מצוות – יהרג מיד. ואין מקבלין גר תושב אלא בזמן שהיובל נוהג.

ז. גר שנכנס לקהל ישראל – חייב מילה תחלה. ואם מל כשהיה גוי – צריך להטיף ממנו דם ברית כשיתגיר. וכן קטן שנולד כשהוא מהול – צריך להטיף ממנו דם ברית ביום השמיני. אנדרגינס, והוא הילוד שיש לו זכרות כזכר ונקבות כנקבה – צריך למול אותו בשמיני. וכן יוצא דפן ומי שיש לו שתי ערלות – מלין את שתייהן בשמיני.

ח. אין מולין לעולם אלא ביום אחר עלות השמש, בין ביום השמיני שהוא זמנה, בין שלא בזמנה שהוא מתשיעי והלאה, שנאמר: "וביום השמיני" (ויקרא יבג) – "ביום" ולא בלילה. ואם מל משעלה עמוד השחר – כשר. וכל היום כשר למילה, ואף על פי כן מצוה להקדים בתחלת היום: זריזין מקדימין למצוות.

ט. מילה בזמנה דוחה את השבת; ושלל בזמנה אינה דוחה לא את השבת ולא את יום טוב; ובין בזמנה ובין שלא בזמנה דוחה את הצרעת. כיצד? שאם היתה בהרת בעור הערלה – חותכה עם הערלה; אף על פי שקציצת נגע הצרעת בלא תעשה, יבוא עשה וידחה את לא תעשה.

י. כשם שמילת הבנים דוחה את השבת, כך מילת העבדים שהן נמולין לשמונה דוחה את השבת אם חל שמיני שלהן בשבת; חוץ מיליד בית שלא טבלה אמו עד שילדה, שאף על פי שנמול לשמונה אינו דוחה את השבת.

יא. קטן שנולד כשהוא מהול, ומי שנולד בחדש השמיני לעבורו קדם שתגמר בריתו, שהוא כגפול מפני שאינו חי, ויוצא דפן, ואנדרגינס, ומי שיש לו שתי ערלות – אינן דוחין את השבת, אלא נמולין הן באחד בשבת, שהוא יום תשיעי להן.

יב. מי שנולד בין השמשות, ספק ביום ספק בלילה – מונין מן הלילה, ונמול בתשיעי שהוא ספק שמיני. ואם נולד ערב שבת בין השמשות – אינו דוחה את השבת, אלא נמול באחד בשבת; שאין דוחין שבת מספק.

יג. מי שנולד בחדש השמיני: אם היה שלם בשערו ובצפרניו – הרי זה ולד שלם, ובן שבעה הוא אלא שנשתתה, ומתר

לְטַלְטֵלוֹ בַּשַּׁבָּת וַאֲיֵנוּ כָּאֶבֶן, וּמוֹלִין אוֹתוֹ בַּשַּׁבָּת; אָבֵל אִם נוֹלֵד וּשְׁעָרוֹ לָקוּי, וַאֲיֵן צִפְרָנָיו שְׁלֵמִין בְּכִרְיָתָן – הֲרִי זֶה בֶּן שְׁמוֹנָה וָדַאי, שֶׁלֹּא הָיָה רָאוּי לְהוֹלֵד אֶלָּא בַּתְּשַׁעָּה וַיֵּצֵא קֹדֶם שִׁיגְמָר, וּלְפִיכָךְ הוּא חָשׁוּב כָּאֶבֶן, וְאֶסּוּר לְטַלְטֵלוֹ. וְאַף עַל פִּי כֵן, אִם שָׁהָה שְׁלֹשִׁים יוֹם – הֲרִי הוּא וְלֵד שְׁלִקְיָמָה, וְהֲרִי הוּא כְּשֶׁאֵר הַנוֹלָדִין לְכָל דָּבָר; שֶׁכֵּל שֶׁשָׁהָה שְׁלֹשִׁים יוֹם בָּאָדָם – אֵינוֹ נָפֵל.

יד. מִי שֶׁנוֹלֵד בַּחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי לְעִבּוּרוֹ – אִם נוֹלֵד שָׁלֵם, הֲרִי זֶה וְלֵד שְׁלִקְיָמָה, וּמוֹלִין אוֹתוֹ בַּשַּׁבָּת. סָפֵק בֶּן שְׁבַעָּה סָפֵק בֶּן שְׁמוֹנָה, נִמּוּל בַּשַּׁבָּת מִכָּל פָּנִים: אִם בֶּן שְׁבַעָּה הוּא וּשְׁלֵם הוּא – בְּדִין הוּא שִׁידָחָה שַׁבָּת; וְאִם בֶּן שְׁמוֹנָה הוּא – הֲרִי זֶה שְׁמָל כְּמַחְתָּךְ בָּשָׂר הוּא, לְפִי שֶׁזֶה נָפֵל אִם הוּא בֶּן שְׁמוֹנָה.

טו. הוֹצִיא הָעֶבֶר רֹאשׁוֹ חוּץ לְמַעַי אִמּוֹ בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת – אָף עַל פִּי שֶׁלֹּא יֵצֵא כָּלוֹ אֶלָּא בְּלִילֵי שַׁבָּת, אֵין מוֹלִין אוֹתוֹ בַּשַּׁבָּת. וְכָל מִי שֶׁאֵינוֹ דּוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת, אֵינוֹ דּוֹחָה אֶת יוֹם טוֹב רִאשׁוֹן, וְדּוֹחָה אֶת יוֹם טוֹב שֵׁנִי. וּבִשְׁנֵי יָמִים טוֹבִים שְׁלֹרָאשׁ הַשָּׁנָה – אֵינוֹ דּוֹחָה לֹא אֶת הָרִאשׁוֹן וְלֹא אֶת הַשֵּׁנִי. וְכֵן מִילָּה שֶׁלֹּא בְּזִמְנָהּ אֵינָה דּוֹחָה שְׁנֵי שְׁלֹרָאשׁ הַשָּׁנָה.

טז. חוּלָּה – אֵין מוֹלִין אוֹתוֹ עַד שִׁיבְרִיא. וּמוֹנִין לוֹ מַעַת שְׁיַחֲי מַחֲלָיו שְׁבַעַת יָמִים מַעַת לָעַת, וְאַחֲרַי כֶּךָ מוֹלִין אוֹתוֹ. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשַׁחֲלָצְתוֹ חֲמָה וְכִיּוֹצֵא בַּחֲלֵי זֶה. אָבֵל אִם כָּאֶבֶן לוֹ עֵינָיו – בַּעַת שִׁיתַּפְתָּחוּ עֵינָיו וַיִּרְפָּאוּ, מוֹלִין אוֹתוֹ מִיָּד. וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא בְּזֶה.

יז. קָטָן שֶׁנִּמְצָא בַּשְּׁמִינִי שָׁלוֹ יִרְק בְּיוֹתֵר – אֵין מוֹלִין אוֹתוֹ עַד שִׁיפֹל בּוֹ דָּם וַיַּחֲזִרוּ מֵרְאִיו כְּמִרְאֵה הַקְּטָנִים הַבְּרִיאִים. וְכֵן אִם הָיָה אָדָם בְּיוֹתֵר, כְּמִי שֶׁצָּבְעוּ – אֵין מוֹלִין אוֹתוֹ עַד שִׁיבֹלַע בּוֹ דָּמוֹ וַיַּחֲזִרוּ מֵרְאִיו כְּשֶׁאֵר קְטָנִים, מִפְּנֵי שֶׁזֶה חֲלִי הוּא. וְצָרִיךְ לְהִזְהָר בְּדְבָרִים אֵלּוּ הִרְבֵּה, וַאֲיֵן מוֹלִין אֶלָּא יֵלֵד שֶׁאֵין בּוֹ שֵׁם חֲלִי, שֶׁסָּפַנְתָּ נַפְשׁוֹת דּוֹחָה אֶת הַכָּל; וְאַפְשָׁר לְמוֹל לְאַחֲרֵי זֶמֶן, וַאֲיֵ אֶפְשָׁר לְהַחֲזִיר נַפֶּשׁ אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל לְעוֹלָם.

יח. אִשָּׁה שֶׁמָּלָה בְּנָה רִאשׁוֹן וּמֵת מַחֲמַת הַמִּילָּה, שֶׁהִכְשִׁילָה אֶת כָּחוֹ, וְכֵן מָלָה הַשֵּׁנִי וּמֵת כֵּן מַחֲמַת הַמִּילָּה, בֵּין מִבְּעַל זֶה בֵּין מִבְּעַל אַחֵר – הֲרִי זֶה לֹא תָמוּל אֶת הַשְּׁלִישִׁי בְּזִמְנוֹ, אֶלָּא מִמְתִּינִין לוֹ עַד שִׁיגְדֹל מְעַט וַיִּתְחַזַּק כָּחוֹ.